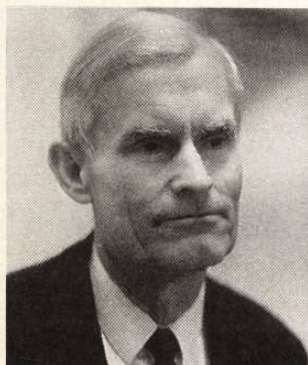


# A B-közép bevonult a politikába

## A pártállam újbóli felépítése



**Eörsi István** Undor címmel a közelmúltban cikket írt a Népszabadságban. Mint kitűnt belőle: jeles írónk dühös és háborog, közérzete pedig korántsem kielégítő. Bosszantja, hogy a pártok zöme – köztük az SZDSZ is – zavaros ideológiai állapotban van, de reménykedik abban, hogy még megkezdődhet a pártstruktúra európai alapokon való újraszerveződése. Minderről munkatársunk, Ocsovai Gábor beszélgetett vele.

– A Népszabadságban közzétett írása után arra gyanakodtam, ki akar válni a Szabad Demokraták Szövetségéből. Aztán mégsem volt következetes: elment a küldöttgyűlésre. Hogy van ez: dühös és nem konzekvens?

– Dühös voltam, de egy pillanatig sem gondoltam rá, hogy ne menjek el a küldöttgyűlésre. Nem vesztettem el ugyanis még a reményemet, hogy valamilyen módon mégis diadalmaskodik az általam is képviselni óhajtott álláspont. Úgy gondolom, minden pártnak kell lennie valamiféle közös ideológiai alapvetésének. Ezt komolyan kell venni, de ezen belül bárki szabadon, a kedvére nyilatkozhatson meg.

– De a politikai stratégia és taktika színezhetheti ezt a platformot.

– Színezhetheti, de képzeljünk csak el, mondjuk, egy olyan keresztény pártot, amelyen belül az egyik frakció azt tanítja, hogy Jézus nem létezett. Ugye, egy ilyen keresztény párt képtelenség. Éppígy lehetetlen a Szabad Demokraták Szövetsége, ha olyan frakció létezik benne, amelyik nem áll az emberi jogok teljességének, a polgári társadalom kiépítésének az alapján, antietatista alapon. Na most, amikor a gyalázatos Zétényi–Takács-törvénynek a vitájakor a szabad demokrata parlamenti frakció tartózkodott a szavazástól, eltért a párt legelemibb közös nevezőjétől. Nevezetesen attól, hogy mi a törvényesség, tehát az emberi jogok teljességének az alapján állunk. Ez éppen olyan, mintha abban a vitában, hogy létezett-e Krisztus vagy sem,

egy keresztény párt tartózkodott volna a szavazástól, valamelyik frakciója kedvéért. Ezt én felháborítótnak tartottam, és ez ellen irányult a cikkem is.

– Ilyenformán nem egyszerűen vétéknek, hanem árulásnak tekinti ezt az ön szerint hibás szavazást?

– Az egyes emberek részéről nem tartom árulásnak. A Szabad Demokraták Szövetségébe ugyanis nagyon sok olyan ember került be – ez derült ki számomra a szavazáskor –, akinek semmiféle köze nem volt az SZDSZ eredendő világnézeti alapvetéséhez. Ez részben – meg is írtam a cikkemben – a régi pártvezetés hibája, amennyiben az SZDSZ még a választások előtt egy antikommunista kampányt folytatott. Ez a kampány (amely ellen én sem léptem fel, tehát nem akarom kivonni magam a felelősség alól) olyan embereket csábított be a pártba, akiknek semmiféle más politikai gondolat nincs a fejükben, mint – ahogy nekem azt egy kedves tatabányai ismerősöm megfogalmazta – „betaposni a kommunistákat a földbe”. Mint mondtam, a mi hibánk, hogy ezek az emberek nagy tömegben beáradtak. Tehát ők nem árulták el saját magukat. Nem. Ők azt hitték: ez a párt olyan, ahol ez a nézet vallható.

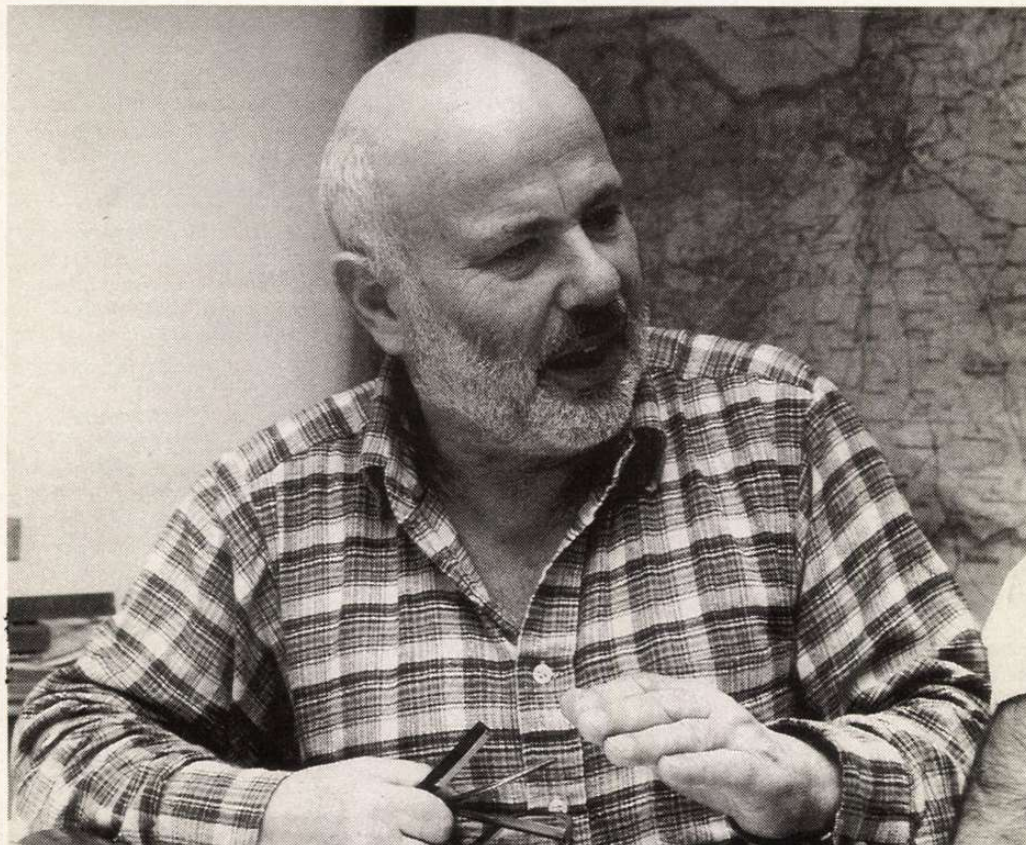
### Atrajzolandó pártterkép

– No de mit csinálna most azokkal, akik ön szerint felhígították a pártot? Kiszórná vagy pedig gyengéden felszólítaná őket, hagyják el az SZDSZ-t?

– Hogy ki kit szór ki, egyáltalán nem dőlt még el. Lehet, hogy ők vannak már többségben. Én csak azon az állásponton vagyok: nem lehet úgy politizálni, hogy a közönség nem látja, melyik párt mit képvisel. Nem képviselhet valamely párt összeegyeztethetetlen magatartásokat. Ez nemcsak az SZDSZ problémája. Gondoljunk például a Magyar Demokrata Fórumra. Vannak benne élesen antiliberális erők – neveket sem kell említenem –, és van egy nemzeti liberális platform is (bármennyire értelmetlen – megítélésem szerint – a 20. században az a szópárosítás, hogy nemzeti liberális). Tehát ott is élesen ellentétes nézetek foglalnak helyet egy párton belül. Szerintem az egész magyar közélet elpártolása a politika szférájától, a fokozódó közönyösség – ami a demokrácia veszteségéhez vezethet – onnan származik, hogy talán az egy Kereszténydemokrata Néppárt kivételével egyetlen pártról sem tudni igazán, milyen ideológiát vall, milyen rétegeket képvisel. Épp ezért az emberek nem is érzik magukat képviselve – és miért foglalkozzanak a politikával, miért higgyenek a politikai pártokban, ha nem érzik magukat képviselve általuk?

– Az SZDSZ – mint a többi párt is – bizalomvesztés áldozata. Úgy tudom, ha most kerülne sor a választásokra, körül-

Eörsi István: „Nem egy weimari képlet kialakulásával számolok, és nem bomlással”



■ belül a szavazatok 12 százalékát kapná meg.

– Szerintem az önbizalom erősítésének legfőbb eszköze az, ha szembenézünk azzal, hogy mik vagyunk. Amíg nem tisztázuk, mik vagyunk, az önbizalom – ha felépül is – csak hamis lehet. Lehetséges, hogy a közeljövőben szembe kell néznünk azzal a rettenetes nagy feladattal, hogy a pártokat európai normák szerint újra kell csoportosítani. Ha körülnézünk Európában, azt tapasztaljuk, hogy mindenütt van egy konzervatív párt – Németországban ez keresztény, Angliában nem nevezi magát kereszténynek –, van egy munkáspárt vagy szociáldemokrata párt, van egy liberális párt, van egy zöld párt, néhol van egy reformkommunista párt, és ez a pártstruktúra megfelel a lakosság szociális és világnézeti megoszlásának. Nálunk van egy nemzedéki párt, a Fidesz – ami európai szempontból nézve önmagában véve képtelenség –, a többi párt pedig teljes mértékben zűrzavaros ideológiai állapotban van. Talán már most törekedni kellene arra, hogy azok, akik az emberi jogok teljességének alapján állnak, és bizonyos szociális és antietatista gondolkodásról tesznek tanúságot, előbbutóbb közös pártot, közös szervezetet találjanak maguknak. Ugyanúgy találjanak maguknak közös szervezetet az antiliberalisok is, a konzervatívok is. Tehát arra kellene törekedni, hogy olyan pártstruktúra alakuljon ki, amelynek alapján a közönség kiismerheti magát, és kiválaszthatja azokat, akik az ő érdekeit képviselik.

## Antidemokratikus elfajulások

■ – Ezek szerint a pártok szétszakadásával, bomlásával számol. Azaz egyfajta weimari képlet kialakulásával. Ez azért aggasztó lenne, nem?

– Nem egy weimari képlet kialakulásával számolok, és nem bomlással, hanem egy európai alapokon történő újraszerveződéssel. A Kádár-korszak, mint minden diktatúra, alkalmatlan volt arra, hogy az ellenzék az ő keretein belül, nagy világnézeti alapvonalak mentén szerveződjön meg. Csakis kulturális tradíciók vagy személyi kapcsolatok vagy bizonyos morális döntések alapján szerveződhetett meg. A Szabad Demokraták Szövetsége például abból a magból kelt ki, amelyik fölmondta a konszenzust, és megkezdte a szamizdatot és az illegális tevékenységet. Ez egy morális döntés volt, és semmiféle konkrét politikai közösséget nem jelent. A konszenzust ugyanis fölmondhatja egy liberális, egy szociáldemokrata, egy szocialista, egy reformkommunista, egy populista is. Most ilyen módon összekerül egy párt, a másik oldalon összekerül egy párt a populista tradícióból, a népi írók tradíciójából, nemzeti liberális tradícióból, konzervatív tradícióból, a horthyismus tradíciójából. Ez sem képezhet egységet. Tehát szerintem a demokráciának nem a gyöngülésére, hanem az erősödésére vezetne, ha a pártok kialakult arculattal rendelkezhetnének. Ameddig nem rendelkezhetnek ilyenekkel, minden szélhámos és minden gazember meglovagolhatja a közhangulatot, és a pártélettől elidegenedett tömegek a legkülönfélébb politikai kalandorok uszályába is kerülhetnek. Neveket, azt hiszem, felesleges említeni, mindenki tudja, kikre gondolok.

■ – Érezhetően ingerült. Azt írja magáról, úgyszólván végigfüttyörészte, végigmosolyogta, sőt végigvigyorogta a Kádár-korszakot. Most viszont ugyancsak komor.



„Először jelent meg az SZDSZ közgyűlésén a fradista B-közép, füttyörészve, üvöltözve”

– Én régen sem mindig jókedvemből vigyorogtam, és most is van azért bennem annyi – magamat idézve – „biológiai optimizmus”, hogy elkerüljem a kétségbeesést. Most természetesen – megírtam ezt a cikkemben is – kevésbé van kedvem vigyorogni. A Kádár-rendszerért ugyanis nem érzem felelősnek magam. Az az én ellenemre jött létre, árulásait és tömeggyilkosságait egy pillanattal sem mozdítottam elő, börtönben időztem az első négy éve alatt és így tovább. Ezt a rendszert viszont én akartam. Tehát inkább érzem magam felelősnek ennek antidemokratikus elfajulásaiért, amelyeket napról napra tapasztalok – meg kell mondanom, elsősorban nem az SZDSZ-en, hanem a kormánykoalíción belül, de azért is felelősnek érzem magam.

## Rigók és szónokok

■ – Most, a küldöttgyűlés, a vezetőségsere után javult-e valamit a közérzete, vagy éppen ellenkezőleg, tovább gyűlik a mérge?

– Amennyiben ez a vezetőségsere arra vezet majd, hogy az álláspontok kikristályosodnak, tisztázódnak, akkor lehetséges, hogy ez később hasznos lesz, bármennyire rossznak tetszik is az én szempontomból, aki szintén a demokratikus ellenzékhez tartoztam, és így most – noha eddig sem voltam funkcióban – ideológiai értelemben leváltásra kerültem. Szóval, ennek ellenére mondom: lehet, hogy ez a csere később hasznos lesz, mert hozzájárul annak felismeréséhez, mi való egybe, és mi nem fér meg együtt.

■ – És miért tetszik rossznak?

– Rossznak közvetlenül azért tetszik, mert megjelent először a Szabad Demokraták Szövetségének a közgyűlésén a fradista B-közép, füttyörészve, üvöltözve. Erről Tölgyessy Péter nem tehet. Semmilyen módon nem okolom érte. Mégis, sokszor az volt az érzésem, hogy akik „Péter, Pétert” kiabáltak, nyugodtan kiabálhattak volna „Jóska, Jóska” is, nem láttam olyan nagy különbséget a mögöttes indulatok között. Nem a két vezető között, akikre most utaltam, hanem azok között a vezérvágyó várokozások között, amelyek ezeket a kiabá-

lásokat kiváltották. Ez rosszkedvvel töltött el. Nem szeretem, hogyha rigók füttyörésznek, amikor a szónokok beszélnek.

Ezenkívül természetesen rosszkedvvel tölt el az is, hogy olyanokat jelöltek például ügyvivőnek – nem választották meg őket –, mint például Berta Zoltán, aki még egyetlenegyszer sem szavazott együtt a szabad demokratákkal. A reprivatizációs törvényben a kisgazdákkal szavazott, az egyházi reprivatizációs törvényben a kereszténydemokratákkal, a Zétényi-Takács-törvényben az MDF-fel. Azaz egyetlen pillanattal sem mutatta, hogy bármi köze volna az SZDSZ elveihöz. Nos, ilyen embert jelöltek ügyvivőnek. Mások jelölése is – nem mindenki persze, de néhány jelölés – azt az érzést keltette bennem, hogy a jelen lévő küldöttek nagy részének szempontjából elfogadható stratégia a közeledés az MDF-hez. Semmi más nem fér a fejükbe, mint a leszámolás. Leszámolás a múlttal, leszámolás a kommunistákkal, ahogy ők mondják; és tudjuk, miféle jogi képtelenségekhez, a spiclirendszer újrafelvirágzásához, a jogtalanság felvirulásához vezetne az, amit ők leszámolásnak hívnak.

Legkevesebb okom sincs védeni a régi rendszert. Azt hiszem, eléggé rossz helyzetben voltam ebben a harminc évben íróként is, emberként is ahhoz, hogy hitelesen mondhassem: ez a fajta stratégia katasztrofális. És még valami: ez a fajta stratégia elleplezi azt, hogy végeredményben most a régi rendszer átmentése folyik. Az MDF azáltal, hogy a Vagyonügynökség révén ellenőrizni próbálja a privatizációt, hogy ellenőrizni próbálja az ügyészséget és a bírói testületet is, maga alá akarja rendelni, meg akarja szerezni a rádiót, a televíziót, a sajtó fölötti ellenőrzést, még a Nemzeti Bankot is – és sorolhatnám tovább –, a pártállam újbóli felépítésének a stratégiáját folytatja az élet minden területén.

Ebben együttműködik a régi rendszer kis-, közép- és magasközép-funkcionáriusainak azzal a rétegével is, amely így próbálja átmenteni magát. És ezt leplezi azzal, hogy néhány nyolcvan és kilencven év közötti tömeggyilkost, uszítót és szörnyeteket most fel akar akasztatni vagy le akar csuktatni, vagy valami módon rájuk akarja hárítani a felelősséget – valódi felelőségükön túlmenően is – az egész új, szörnyű rossz helyzetért, és az elkövetkező rossz irányú fejlődés ódiáját is eleve az ő számlájukra írják.